

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1869

De S. Gurdanio Seu Gurdinello, Eremita, Duaci Et Aquiscinctii In Diœcesi
Cameracensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67915)

A bus illis facta est fames et mortalitas magna per totum regnum Francorum, maxime per Aquitaniam et Burgundiam: ita ut præ multitudine morientium non esset qui sepeliret. Nam Senonis inventi sunt una die quinquaginta sex homines mortui; sed misericordia Christi in ipso anno cessavit.

cc Ad calcem San-Vitalensis Ms. invenio notatum, hoc loco Vitæ inseri debere sequentia: Postmodum in memoriam insignis hujus miraculi erecta est in vico S. Vitalis crux lapidea, duabus pillis sustentata, quam subire licet; et qui febris laborant et præ reverentia eam subeunt in honorem Jesu Christi crucifixi, cui se in baptismo subdiderunt, et ei Beatoque Vitali devota aliqua

oratione supplicant, aut aliqua abstinencia obsequuntur, paucis diebus post restituuntur sanitati. *Pertineatne hoc fragmentum revera ad Vitam, an vero compositum sit a rectore Merleto, eo vehementius ambigo, quo magis miror in textu gallico quædam inserta et deinde expuncta fuisse verba. Cum præsens parochus in sua ad nos epistola et R. D. Garaby in suis Vitis Sanctorum Britannia hujus crucis et populi pietatis non meminerint, planum est conjicere ea exæunte sæculo superiore destructa fuisse.*

dd Totus hic sensus in Ms. Gallico vere inextricabilis erat; quam verisimillimam autumavi interpretationem, eam selegi. *Historia, de quo hic sermo, videtur eadem esse ac Ermentarii sæpe laudata scriptio.*

D

DE S. GURDANIO SEU GURDINELLO,

EREMITA, DUACI ET AQUISCINCTII

IN DIÆCESI CAMERACENSI.

SYLLOGE

S. Gurdanius idemne sit ac S. Gurdinellus; origines Aquiscinctienses; S. Gurdanii variæ translationes et cultus.

ANTE MEDIUM
SÆCULUM IX

Duaci et
Aquiscinctii, jam in
diæcesi
Atrebatensi,
jam Cameracensi.

C

Duacum, non ignobilis civitas, et Aquiscinctium, nunc rudera, florens olim abbatia, insigniuntur hodierno cultu S. Gurdanii, seu Gurdinelli. Uterque locus hic temporibus subjacet archiepiscopo Cameracensi; at non semper hunc rerum statum obtinuisse, colligit lector ex ipsis monumentis, quæ inferius afferenda sunt. Ne autem ullus inopportunos lapis in via sit, en paucis quæ jurisdictionis vicissitudo exstiterit in his oris: censent scilicet Gallia Christiana scriptores S. Remigii ævo episcopum apud Atrebatens, nullum vero Cameraci sedem suam habuisse; sed aliquot annis elapsis, Atrebatensem præulem Cameracum transmigrasse, eique Atrebatens remansisse unitos. Mutatio denuo contigit anno 1093, quo Lambertus ab Urbano Papa II Atrebatens infulus accepit, et credita ei diæcesis, qua Duacum et Aquiscinctium capiebatur, a Cameracensi separata est. Ineunte hoc sæculo, novos diæceson terminos statuit Pius Papa VII, atque ex eo tempore Cameracensi præuli denuo subjacent Aquiscinctium et Duacum. Jam ad ipsum Sanctum transferamus stylum.

cultum sortitus est præsens Sanctus, qui a pluribus duplicatur,

2 Certum est exstitisse virum sanctum, nomine Gurdanium; at volunt bene multi non unum tantum, sed S. Gurdanium exstitisse et S. Gurdinellum; et quidem constat Duaci Gurdinellum, Aquiscinctii Gurdanium ante hominum memoriam cultum esse. Porro ex obscuritate, qua involvitur quæstio de identitate S. Gurdanii et S. Gurdinelli, orta est magna apud martyrologos differentia. Menardus in Martyrologio Sanctorum Ordinis S. Benedicti, Duaci, transitum S. Gordanii eremitæ, qui et Gurdinellus dicitur, annuntiat; eademque fere verba usurpat Bucelinus in Menologio Benedictino. Simon

Peyronet, sacra theologiae doctor Tolosanus, in suo Sanctorum Catalogo probe ostendit sibi hanc controversiam notam esse, secutque nodum difficultatis adversus mox citandum Molanum. Claudius Castellanus, martyrologorum universalium facile princeps, ea m demit sententiam, in generali suo Martyrologio scribens: Aquiscinctii S. Gurdanii (Gourdain) eremitæ, cujus corpus Suessiones translatum, atque inde devectum est Duacum, ubi S. Gurdinellus (Gurdinell) audit. Mitto Martyrologium Parisiense et Ferrarii Catalogum generalem Sanctorum, idem adstipulantia. Secunda Martyrologiorum classis, eaque reliquis antiquior, unum S. Gurdinellum, aut potius Gurdinellum novit, et amplectitur Usuardinum codicem editum a Molano, atque alterum Usuardinum, cujus apud Sollerium nostrum ad præsentem diem mentio fit; Martyrologium Ms. Villariense, quod jam museum nostrum possidet; kalendarium præfixum Breviario Ms. Duacensi, quod similiter penes nos est, et in quo hic Sanctus Gurdinellus Confessor nuncupatur; et demum Martyrologium Germanicum, vulgo Canisianum dictum. Tertia classis Molanum fere patrem habet: hic quippe primus late disseruit de S. Gurdinello distinguendo a S. Gurdanio, eique assenserunt Saussayus in Martyrologio Gallicano, Miræus in Fastis Belgicis et Burgundicis, P. Willot in Martyrologio Belgico, Adrianus Van Loo in Vitis Sanctorum Belgarum, auctor Martyrologii Universalis Ms., quod in Ambianensi Bibliotheca vidimus, et editores Lovanienses Vitarum Sanctorum Butleri. Modus autem scribendi nomen nonnihil quoque variatur: ex Claudio Chastelain hausimus Gurdanium, sed Molanus et antiqua Aquiscinctiensi monumenta vulgo Gordanium

habent.

E

F

A habent. Gurdinellum desumpsi ex proprio ecclesie S. Amati Duacensis, impresso anno 1740, licet in antiquioribus monumentis constanter fere Gurdium, interdum Guardinellum, Curdimellum, gallice aliquando Gordiel repererim. Non est quod pluribus arguam eos, qui S. Gurdanium in Gordianum, et Gordavium transformarunt. Atque hæc de nomine monuisse satis est; latius disquiramus oportet, confundendine sint Gurdanius et Gurdinellus: quod ut præstem, evolvenda sunt signa characteristicæ, quæ utrique annexit Molanus ejusque assectæ.

varis notis
duplici hu-
jusmodi San-
cto assigna-
tis;

3 Primo, sæculo undecimo ferebatur Aquiscinctii olim vicisse sanctum eremitam nomine Gordanium, et ab eo illic ecclesiolam vel ædiculam constructam fuisse, ut inferius latius dicitur. Secundo, in vico Montiniaco, qui gallice dicitur Montigny, qua Aquiscinctio Duacum iter est, fons visitur, negligentia rusticorum corruptus, qui puteus Sancti Gordanii dicitur. Erat etiam in excisis monasterii penuario puteus, qui aquam habebat præstantissimam: idque Sancto benedicti in acceptis referebant. Tertio, tempore Molani asserabant Aquiscinctienses se ex relatione antiquorum didicisse, sanctum Gurdanium adhuc sepultum jacere ad valvas sui templi, sub monumento marmoreo, quod introeuntibus erat conspicuum, quodque sæpe a se visum testatur Rayssius in Hierogazophylacio Belgico (a). Quarto, exhibetur S. Gurdanius in antiquis picturis quasi excitans Gualterum et Sicherum, ambos optimates, ad condendum Aquiscinctiense monasterium. Hæc de S. Gurdanio. A quo S. Gurdinellum duplici nota distinctum volunt: quarum prior est, quod Duacenses canonici servabant corpus S. Gurdinelli, illudque exeunte sæculo nono jam adepti erant; altera, quod pingitur S. Gurdinellus juvenili habitu, palmamque manu gerens. Hæc fere Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii ad diem XVI Octobris refert ex iis, quæ voce et scripto ei communicaverant Franciscus Barrus prior Aquiscinctiensis, non mediocri doctrina historica vir, et Adrianus Besemerus, doctor et professor ibidem.

verum argu-
mentum ex
diverso pin-
gendi modo,

4 Ut mittam recentiorum Martyrologorum auctoritatem, quæ in præsentiarum propter omnimodam discordiam nulla est, duo, ut liquet, præsto sunt argumenta ad negandam utriusque identitatem: alterum, quod pictura, qua S. Gurdinellus exhibetur tamquam juvenis palmam manu tenens, non videtur convenire S. Gurdanio; alterum, quod S. Gurdinelli corpus venerabatur Duacenses, S. Gurdanii vero exuvie Aquiscinctii sepultæ jacebant. Verum nemo negaverit picturam S. Gurdinelli levissimi ponderis esse. Conveniunt enim Duacenses hunc Sanctum non Martyrem, sed Confessorem esse; atque secundum hanc traditionem Officium ejus ecclesiasticum agunt; quo nihil fere ad probandum validius: quamobrem ineptus fuerit oportet ille pictor, qui Confessori Martyris insignia tradiderit. Audi scilicet Durandum, testem sæculi XIII, in Prochiro seu Rationali Divinorum Officiorum (b): Martyres... quandoque cum palmis, quæ victoriam signant, juxta illud: Justus ut palma florebit; ut, sicut palma viret, sic eorum memoria servetur. Hinc est, quod qui de Hierosolymis veniunt, palmas in manibus ferunt, in signum quod illi regi militarunt, qui Hierosolymis cum palmis honorifice receptus est... Confessores pinguntur cum suis insigniis: ut episcopi mitrati... Quod verum juvenis pingitur, hoc a nomine repetendum videtur, quod merum diminutivum est.

5 Alterum argumentum, quod totum in duplici sepultura est, gravissimum foret, si apprime fiden-

dum esset Aquiscinctiensem traditioni, qua inter se narrabant corpus S. Gurdanii ad templi sui valvas in marmoreo monumento jacere; verum hæc traditio recens est valde, quin etiam antiquis monumentis repugnat. Etenim in Chronico Aquiscinctiensi, cujus duo egrapha mihi nota sunt, (quorum alterum reperire est in Bibliotheca regia Bruzelliensi num. 7436, et a decessoribus in usum vocatum fuit tomo IV Octobris ad Vitam S. Gosvini, abbatis Aquiscinctiensi; alterum servatur in Bibliotheca Ambianensi num. 357, illudque nobis descripsit socius Sant-Acheolensis;) in eo, inquam, hæc leguntur: In eadem ecclesiola (Aquiscinctiensi) referunt illum obiisse (Gurdanium) ibi sepultum, ibique per quemdam Sicherum Duaco fuisse translatum. Toto suo pondere ruit ergo hæc traditio; quin etiam si hoc testimonium deesset, quis secum reputans nullum signum, nullam notam marmoreo huic monumento insculptam esse, quæ S. Gordanii memoriam referat, (ut locuples testis est Rayssius (c)); quis, inquam, hæc cogitans, narrationem, huic mausolæo annectam, quam debilissimam illico non pronuntiet? Taceo quam mirabile sit, corpus cujusdam Sancti servari in Belgio ad templi valvas in marmoreo mausolæo, nedum in pretiosis lipsantheis. Præterea, sæculo XVII ineunte, tantillam fidem huic traditioni addebant ipsi Aquiscinctienses, ut in instrumentis publicis, quibus suas recensabant Reliquias, de S. Gurdanio prorsus silerent. Etenim cum anno 1600 die 25 Septembris dux de Croy et de Arschot datis litteris plura ab eis sciscitatus esset circa monasterii fundationem, ædificia, regulam, Sanctos, Reliquias, etc., in latissimis responsis die 22 Januarii anni 1601 missis, ne verbum quidem fit de S. Gurdanii sepulcro, licet de aliis sacris lipsanis uberes notitiæ præbeantur. Qui hæc responsa consulere cupiat, adeat num. 7876 Bibliothecæ regie Burgundicæ Bruzelliensis, ubi triplex horum egraphon reperiet.

6 Rationes itaque ad negandam identitatem S. Gurdanii et Gurdinelli debilissimas aut potius nullas esse nemo inficias ibit. Contra asserri potest duplex argumentorum genus, quod sententia contraria stabilietur: prius est, quod Gurdanii et Gurdinelli nomina sibi simillima sunt; quod Duacum et Aquiscinctium sibi fere adjacent; quodque uno eodemque die Gurdanius Aquiscinctii et Gurdinellus Duaci coluntur. Non est quod nominum similitudinem pluribus agitem; Gurdinellum diminutivum esse superius jam monui: illud hic addam, nominis mutatione non signari necessario Sanctum juvenem aut puerum, cujus rei specimina ubique fere obtinent. Quod vero Gurdinellus derivatur a Gurdanio, unicuique persuasum erit, si attendatur gallice vulgo dici Gourdain et Gourdel; quod Molanus et Castellanus testatum faciunt. Atque si huic nominum similitudini addatur exigua locorum distantia, quæ e duobus tantum leucis constat, et in primis quod Duaci agitur festum eodem die, quo Aquiscinctii (quod postremum ineluctabilis fere auctoritatis est), nescio qui negari possit S. Gurdinellum eundem esse ac S. Gurdanium. Quod superest argumentum, majoris etiam ponderis est.

7 Etenim, ut ipse Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii ex informatione Francisci Barri, prioris Aquiscinctiensi, memorat, asserabant olim Duacenses S. Gurdinellum eundem esse ac S. Gurdanium, eumque ex Aquiscinctiensi insula a S. Hiero Duacum esse translatum: quod olim apud Aquiscinctienses etiam tenebatur, ut paulo superius ex veteri Chronico Aquiscinctiensi docuimus: quocirca quid, quaeso, hanc tandem litem dirimet, si utriusque loci vetusta

D
aut ex dupli-
ci putatio
sepulcro de-
sumptum,
nihil proba-
re potest:

B

sed ex die-
festo, nomi-
num similitu-
dine, et
locis cultis,

F

et in primis
ex vetusta
traditione
Aquiscincti-
ensi et
Duacensi
stabilietur
S. Gurdan-
ium eundem
esse ac
S. Gurdinellum.

(a) P. 57. — (b) Lib. I, cap. III, n. 14. — (c) Hierogaz. Belg., p. 67.

et

A et concors traditio spernitur? Occulere tamen nolo duplicem exceptionem, quæ huic traditioni opponi potest, sed quæ specie tantum valida est. Prior est, quod S. Gurdanii corpus a Sicho Duacum translatum fuisse dicitur; qui Sicho a quibusdam statuitur idem esse ac ille, qui exeunte sæculo XI Aquiscinctiense monasterium condidit, dum tamen sancti Gurdinelli corpus sæculo IX jam Suessiones et Duacum foret delatum; verum ipse Molanus hunc Sicho distinguit a conditore dicti cœnobii, cum eum mutatis litteris Sigerum appellat, et in citato chronico Aquiscinctiensi vini Sicho, luculenter a se invicem diversi, exhibentur; ut inferius videbitur ex ipso textu. Altera exceptio eruitur ex eo, quod narrat Molanus asseri a Duacenis canonibus S. Gurdinelli corpus sibi a Suessionensibus datum fuisse; verum facili solutu est ille nodus, quoniam liquido constabit ex dicendis, non datum fuisse hoc sacrum pignus, sed mere restitutum a Suessionensibus, ad quos ob Normannorum metum delatum fuerat.

Vita non exstat; quæcumque innotescunt, desumuntur

B 8 S. Gurdinello itaque et Gurdanio in unum constituto, superest ut in ejus gesta, cultum atque alia hujusmodi inquiramus. In primis dolendum est vitam nullam exstare; quapropter Aquiscinctienses, die XVI Octobris ejus natalem celebrantes, Officium concinebant de communi Confessorum, præter duas proprias orationes ad Sextam et Nonam; quas orationes proprias ne quidem habebant Duacenes S. Amati canonici; qui, licet sibi hoc festum duplex majus foret, Missam Justus de communi Confessoris non pontificis et totum item Officium de communi præter lectiones III nocturni, ex sermone S. Fulgentii de Confessoribus desumptas, celebrabant. Porro quæ de S. Gurdanio innotescunt, desumenda sunt ex initio chronici Aquiscinctiensi, quod in bibliothecis Bruzelliensi et Ambianensi servari monuimus.

ex monumentis, quæ explicant Aquiscinctienses originas,

C 9 Sic vero sonat: Insula Aquacincii, cum plurima circumquaque terra, juris primitus Cameracensi ecclesiæ exstitit; sed ab episcopo Cameracensi in beneficium data, per successionem generis sic permansit usque sed tempora junioris Anselmi. Pater senex Anselmus eam et cætera beneficia ab episcopo in militia sua obtinuit. Quo mortuo apud Cassellum in seditione vel traditione, avunculi et nepotis hæreditas Anselmo juveni cessit. Opinata res est valde et antiquorum relatione tradita, hanc insulam, de qua sermo est, quia inter interiorem ambitum solidam terram et spatiosam continet, quemdam Sanctum Gordanium olim inhabitasse, et facta inibi ecclesiola, quasi in solitudine eremiticam vitam duxisse. Revera enim ingressus et regressus, ob difficultatem circumfusæ paludis nimis onerosi efficiebantur intranti. In eadem ergo ecclesiola referunt illum obiisse, ibi sepultum ibique per quemdam Sicho Duaco* fuisse translatum. Ecclesiola illa, ut erat vetustissima maceriaque depulsa et pene nullius habitudinis, pro benedictione tanti viri, alterius villulæ, quæ erat contigua, parochia facta remansit. Mortui sepeliendi illo deferebantur; et quia, ut diximus, difficilis erat accessus terra interior, a duobus pauperibus incolebatur et fodiendo exercebatur. Providentia ergo Dei, qui in sui dispositione non fallitur, contigit ut duo viri ingenui, Sicho, conscia uxore et castitate proficiente, Gualterus cum fratribus, relicta matre, temporalia fastidientes, celestia adamarent, quatenus se suaque

*Intellige Duacum

dantes Deo devotius et expeditius servire potuisent. Admixti sunt vero eorum gratissimæ devotioni et mutuae dilectioni quidam militares, tantæ virtutis consimiles, pari modo, eodem animo, pari fide, eadem voluntate cœquales, et apostolicam vitam sequentes; ita ut in eadem societate nemo aliquid proprium aut suum diceret; sed in commune viverent, alter alteri deserviret, et ut de eis scriptum crederes: Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare fratres in unum.

D 10 Ut hæc præmissa paucis dilucidem, non est quod hoc loco describam quidquid de hoc cœnobio dictum est. Suffecerit pauca attulisse ex citato chronico Aquiscinctiensi, ex diplomate fundationis atque ex historicis Belgis. Ex chronico itaque imprimis novimus Anselmum, qui alibi Ansellus II dicitur, dominum fuisse de Ribodimonte, qui, teste Gallia Christiana (a), fundavit Ribodimontense monasterium in diecesi Laudunensi, et cum Godefrido Bullonio in Syriam profectus (b), ad castrum Archas lapidis jactu interit anno 1098 aut 1099 (c). Gualterus vero a Molano in Natalibus dicitur Dominus de Montiniaco (Montigny) et Piscuaria (Pecquencourt), et Sicho Dominus de Los et Corcella (Courcelles). In altera autem appendice Balderici Chronici, ubi hæc fundatio late quoque explicatur, Sigerus de Lohes et Walterus, filius Ursionis, genere nobiles celebrantur. Sicho uxori, cui Mathildis erat nomen, in Auctario Aquiscinctiensi chronici Sigiberti Gemblacensis prima adscribitur cogitatio de hoc fundando monasterio; ibique sæpius ad hoc opus incitasse conjugem dicitur, ideo maxime quod Sanctum quendam Gordanium inibi quondam heremiticam vitam duxisse ferebatur (d).

quarum adjuncta, quoad fundatores,

E 11 Cum instrumentum fundationis, ab Auberto Miræo (e) editum, majoris auctoritatis sit, sequentia ex eo describere malo, quam ex prædicto chronico. In diplomate itaque dicuntur Sicho et Walterus ecclesiam inibi voluisse restaurare, quam a S. Gordiano, in eodem loco eremiticam vitam ducente, audierant quondam edificatam fuisse. Hoc autem consilium Walterus scilicet ac Sicho, Walterus per matrem, Sicho per uxorem, confirmatum Anselmo aperuerunt. Ipse vero Ansellus insulam illam Aquicini, et arundinetum pertinens ad eam, et villam, quæ Vedretum (vulgo Vred dictum ad sinistram Scarpæ fluminis inter Marchianas et Aquiscinctium) dicitur, eidem insulæ contiguam, quæ a nobis (Gerardo II Cameracensi episcopo) in beneficium tenebat, in manu mea reddidit, et ego ea in jus perpetuum donavi ecclesiæ ipsius Aquicini. Præterea congaudens illorum religiositati, et christianissimi laboris inceptis, ecclesiæ libertatem, quam diu amiserat, restitui, et altare solum a persona (late id explicatum vide a Cangio in Glossario ad verbum Persona), et ab omni reditu feci; præter quod baculum abbatie in manu mea retinui; ita tamen ut eum illi darem, quem monachi illius loci, secundum regulam S. Benedicti, in abbatem eligerent. Ex chronico porro Aquiscinctiensi et ex citato Sigiberti Auctario (f) novimus ab episcopo Gerardo duos ex monachis Hasnoniensis cœnobii, honestæ vitæ viros, ad Aquiscinctienses instruendos accersitos fuisse; e quibus uni, Alardo nomine, curam eorum commisit Gerardus et abbatem ordinavit (g).

prima dona, primum abbatem,

F 12 Verum nulla accurata temporis nota huic fundationi affigitur cum in Aquiscinctiensi chronico, et tempus aliquantisper declarantur.

(a) T. IX col. 615. Cfr Miræi diplom., t. I, p. 136. — (b) Chron. Gaur. Vosiensis, D. Bouquet, t. XII, p. 428. Chron. Turon., ibid., p. 467. — (c) Anct. Aquisc. Chronici Sigib. Gemblac. Pertz Monum. Germ., t. VI, p. 395. —

(d) Ibid., p. 393. — (e) Diplom., t. I, p. 163. — (f) Pertz Monum. Germ., t. VI, p. 393. — (g) Cfr Append. alter. ad Chron. Balderici Teruanensis. Edit. a Cl. viro Le Gay, p. 358.

A tum in citato Sigiberti Auctario. Unde Gallie Christiane prosecutores (a), incidentes in Historiam Restaurationis monasterii S. Martini Tornacensis, conscriptam ab Herimanno abbate (b), æstimaverunt id cœnobium anno 1077 inchoatum fuisse. At Mabilionius (c), Locrius (d), Miræus (e), et Joannes Buzelinus (f) biennio tardius ejusdem initia statuunt, sibi que saventia habent chronicum Sigiberti Gemblacensis, quale edidit Pistorius (g) et D. Bouquet continuatores (h), chronicum Iperii (i), Albericum Trium-fontium (k), et Andreæ, prioris Marcianensis, chronicum de regibus Francorum (l). Ab his tamen dissentit breve chronicum Elnonense, editum a Martene (m), a sodalibus D. Bouquet (n), et optime nuper a Rev. D. canonico de Smet (o) non secus ac chronicum Turonense (p); quod cum iisdem fere verbis ac Elnonense utatur, planum est conicere Turonense hic loci ectypon Elnonense esse: ut id sit, monuerunt editores (q) Turonense in annis assignandis fallax esse; et quod ad Elnonense spectat, passim in eo observare est non communem computum ejus autorem secutum esse, sed sæpius anno ocius ab eo referri res gestas: unde asserendum est Elnonense Chronicum non reliquis convenire in assignanda præfata fundatione anno 1079. Cæterum cum adducta ex fundationis diplomate satis indicent, fundationem ante datum diploma nondum inceptam fuisse, ex anno ei adscripto lis hæc forte dirimi potest; porro sic desinit: Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini MLXXXIX, Indictione II, anno vero Henrici regis XXVI (immo XXIII), præsulatus vero Domini Gerardi secundi Cameracensis episcopis IV. Quod vero dicitur in chronico Aquiscinctiensi: Mortui sepeliendo illo deferebantur, explicatur a Molano dicente: Porro ob tanti viri benedictionem Piscuarienses in vetustæ ecclesiolæ cœmeterio sepeliebantur, quod nunc constrictius est, et solas excipit familiares famulos Aquis-cinctenses. De Piscuaria quoque intelligenda sunt, quæcumque laudato chronico dicuntur de contigua villula, cujus ista ecclesiola parochia facta remansit.

B Expenduntur varia asserpta de tempore, quo noster S. Eremita vixisset, et refertur eius ætas ante medium sæculum IX. **C**

13 Jam si quæritur, quo tempore S. Gurdianus vixerit, non una atque eadem sententia apud varios scriptores reperitur. Cum Molanus (r) edoctus fuisset ab Aquiscinctiensi constanter referri, et vetustis picturis exprimi monasterium in Aquiscinctiensi insula ex hujus eremitæ consilio constructum esse, et aliunde nosset in litteris fundationis aperte designari S. Gurdanium diu ante Sicherum et Walterum mortuum esse, scripserat: Oportet tamen hoc consilium referre ad apparitionem post mortem. Quæ verba (licet ea non probemus, utpote nullo chronico, nullo diplomate, in quibus talia omitti non solebant, nixa) cum non bene legisset Saussayus, fecit S. Gurdanium cœvum Sichero et Waltero; quod Bucelinus bona fide in suum Benedictinum Menologium quoque intulit. Recens vero editor Martyrologii Universalis, Cl. V. de Saint-Allais, cum invenisset in Martyrologio Universalis Claudii Chastelain juxta S. Mummolini nomen appositum mortis annum 685, et S. Gurdanium continuo illic sequeretur S. Mummolinum, utrumque Sanctum eodem anno ad sepulcrum deduxit. Editores autem Lovanienses Vitarum Sanctorum Butleri conjecturæ indulgisse videntur, cum S. Gurdanium ad sæculum VIII referunt. Id

(a) T. III col. 408. — (b) D'Achery Spicileg., t. II, p. 904. Edit. alt. — (c) Annal. Ord. S. Bened. t. V, p. 141. — (d) Chron. Belgii, p. 212. — (e) Orig. Cœnob. Bened. in Belgio, p. 126, et Annal Belgic., p. 634. — (f) Annal. Gallo-Flandriæ, p. 186. — (g) Scriptt. rer. German., t. I, p. 843. — (h) Recueil des Hist. de France, t. XIII, p. 257. — (i) Martene Anecd., t. III, p. 586; et D. Bouquet, t. XIII, p. 456. — (k) Leibnitz Access. Histor., t. II, p. 123; et D. Bouquet, t. XIII, p. 685. — (l) D. Bouquet, t. XIII, p. 419.

D enim ex conjectura ab eis statum satis liquet, cum dictorum suorum testes adducunt Molanus tantum in Natalibus Sanctorum, Miræum in Originibus cœnobiorum Benedictinorum in Belgio et in diplomatibus Belgicis, Galliam Christianam, et Lamartinière, qui profecto nihil de ætate S. Gurdanii habent. Verumtamen huic suspicioni, quæ forte non ita infausta est, suffragari videtur Claudius Chastelain in Martyrologio Universali; cum, ordinem temporis sequens, collocat S. Gurdanium inter S. Mummolinum exente sæculo VII mortuum, et S. Gaudericum, cujus ævum refertur ad exiens sæculum IX. Id unum ego affirmabo, videlicet S. Gurdanium ante finem sæculi IX jam pridem cultum fuisse: ut ex sequentibus manifestum fiet.

14 Ex chronico Aquiscinctiensi jam innotuit corpus S. Gurdanii a quodam Sichero Duacum fuisse translatum, quod duobus saltem sæculis ante fundationem cœnobii factum fuerit oportet. Etenim circa exiens sæculum IX jam Duaci, jam Suessionibus atque denuo Duaci servabatur. Quod scilicet primum Duaci servatum est, ex præcitato chronico liquet; quod vero deinde Suessiones translatum fuit, colligitur ex Proprio Duacensi anni 1740. Quoniam vero quidam his repugnant, juverit audire ipsius Proprii verba, quæ ex libro argenteo (s) et e lectionario Ms. ecclesiæ collegiæ S. Amati Duacenses deprompserunt: Anno Christi 870, imminente persecutione Normannorum, fratres Deo et Sancto ejus Amato apud Mervillam servientes, corpus patroni sui Amati, Duacum in sui juris ecclesiam transtulerunt. Quadriennio deinde post, obtinuerunt a S. Joanne Cameracensi, eodemque Atrebatensi episcopo et a Carolo Calvo, Ludovici Pii filio, Gallie rege, necnon a Balduino ejus nominis primo, comite Flandrorum; ut cum omnibus suis possessionibus et privilegiis Duaci remaneret. Corpus tamen S. Amati paulo post fuit deportatum Suessiones in Galliam, propter Normannorum persecutiones recrudescentes; quibus sedatis, est Duacum in eandem ecclesiam relatum, circiter annum Domini 896. Illo enim tempore, regem Francorum, Stephanum episcopum Cameracensem et Atrebatensem, ac Balduinum, ejus nominis secundum Flandrorum comitem, clerus B. Amato serviens consuluit, quid de S. Amati corpore esset agendum. Fuit autem definitum, quod Duacum esset referendum: quod et factum est: sed honoris causa est associatum sacris corporibus Beatorum Onesimi, episcopi quondam Suessionensis, et S. Gurdinelli Confessoris. Hæc ex Duacensi Proprio in Officio de S. Amato (t); atque eadem (u) in Officio de S. Onesimo, verbis tantum mutatis, repetuntur. His consona habent Rayssius in Hierogazophylacio Belgico (v), Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii (x), Gramayus in Antiquitatibus Flandriæ (y) et editores Lovanienses Vitarum Sanctorum Butleri in citata S. Gurdinelli Vita.

15 At Henschenius (z), cum Rayssium, SS. Amati, Onesimi et Gurdinelli corpora Suessionibus Duacum translata esse narrantem produxisset, addidit: Hujus (S. Gurdinelli) et S. Onesimi corpora ex Suessionibus solum translata tradunt alii. Quibus verbis designare sane voluit Malbrancquium, qui in

Translatum fuit ejus corpus Aquis-cinctio Duacum, Duaco Suessiones; underelatum Duacum:

E

F

sententiæ contrariæ refelluntur,

— (m) Thes. Anecd., t. III, col. 1397. — (n) Recueil des Hist. de France, t. XIII, p. 453. — (o) Corpus Chronic. Fland., t. II, p. 17. — (p) Martene Ampl. Coll., t. V, col. 1009; et D. Bouquet, t. XII, p. 463. — (q) Cfr Recueil des Hist. de France, t. X, p. 280; t. XI, p. 346 et t. XII, p. 461. — (r) Natal. SS. Belgii ad XVI Octob. — (s) Fol. 10 et 30. — (t) P. 55 et seq. — (u) P. 68. — (v) P. 34. — (x) Ad XII Maji, XIII Septemb. et XVI Octob. — (y) P. 203 et 206. — (z) Act. SS., t. IV, Maji, p. 204.

opere

A opere suo de Morinis et Morinorum rebus (a), cum perhibuisset monachos Mervillenses seu Broilenses anno 870 cum corpore S. Amati Duacum devenisse, subjicit: Sunt qui scribunt prius Suessiones translatum D. Amati corpus, dein Douacum cum SS. Gurdinelli et Onesimi corporibus: idque cessantibus Nortmannorum bellis ad annum 896; sed quæ narranda insequuntur, huic rei plane refragantur. Et narrat deinde quo pacto stabilem sedem Broilenses Duaci nacti sint, ut ex Proprio Duacensi jam intelleximus. At non difficilis detectu est origo erroris, cui egregius historicus hoc loco se implicuit. Ex nota enim, margini apposita, liquet ei in animo fuisse refellere Molanum, qui ad XVI Octobris scripserat: Duacenses vero canonici S. Gurdinelli corpus una cum corpore S. Onesimi, sibi a Suessionibus donatum (immo restitutum) asserunt, cum S. Amati corpus ab eis referretur, cessantibus bellis, circiter annum Domini 896. Quibus dictis Morinorum historicus crediderit designari, S. Amati corpus Broilo seu Mervilla Suessiones devectum esse, atque inde anno 896 Duacum fuisse primo translatum. At vocabulo referri plane aliud statuerat Molanus, nihil itaque hic est, quod Martyrologi Belgæ dictis refragetur.

et novis testimoniis confirmantur dictæ translationes,

16 Fatendum quidem est Trentecampium nostrum in Commentario prævio de S. Amato (b) non verbum hiscere de hac translatione; et in Actis Sanctorum Belgii (c) exhiberi quiddam Trentecampium scripserat sine ulla additione. Verumtamen hanc translationem reapse factam esse persuasum mihi est. Etenim superius jam dixi, quibus e fontibus desumpta sit citata lectio de S. Amato; quos fontes vindicavero a Gramayi crisi (d), si monuero lectorem, eum certe corrupto ecgrapho usum esse; quod constabit unicuique, conferenti ejus dicta cum Proprio Duacensi, et citato Malbrancquii loco. Præterea cum omnes exceptiones eruantur ex eo, quod S. Amatus Suessiones non censetur devectus, juverit denuo citasse breve Chronicum Elnonense (e), de quo nuperimus editor non dubitavit asserere saltem a sæculo IX auctoritatem scripti cœvi ei inesse (f). Porro ad annum 880 hæc illic habes: Ludovicus rex obiit. Nortmanni in Gandavo Sancti Vedasti Belvagus (Bellovacum) asportatur. Sanctus Amatus Suessionis asportatur. Atque eadem in Annalibus minoribus Elnonensibus, editis a Cl. V. Pertz (g), et in laudatissimo Chronico brevi S. Martini Tornacensis excuso inter historicos Gallix (h), repetuntur; nisi tamen in Tornacensi Chronico annus 881 signatur; quæ temporis nota retinenda est; quoniam Elnonenses chronographiæ, ut jam diximus, anno præcurrere solent. Neque his testimoniis officit, quod Gramayus affirmat, ex Iperii Chronico narrari a Meyero Duacum anno 870 a Normannis excisam esse; sed præterquam quod Meyerus hæc ad annum 880, nomine citato, refert (i), omnimode erroneum est tale quid ab Iperio, in annis cæterum minime accurato, asseri, ut colliget ipse lector, si adeat tommum III (k) Thesauri Anecdotorum Martenii, ubi prætentum Iperii locum inveniet. Laudatum vero Elnonense Chronicum, cum docet anno 883 omnes abbatias, quæ ad Scarpæ ripas jacent, a Normannis vastatas fuisse, simul innuit quam caute S. Amati corpus tribus annis ante Suessiones delatum sit, quandoquidem Duacum Scarpæ duas in partes secatur.

17 Superius ex Proprio Duacensi colligere licuit,

S. Gurdinelli seu Gurdanii corpus circa annum 896 Duacum relatum fuisse. Hæc temporis nota, non ex Mss. Duacensibus, sed ex Molano intrusa videtur; eam enim omittit Gramayus, neque solemnus est in vetustis historiis indicandi modus; et sane non concordat hic annus cum episcopatu Stephani, qui hujus translationis consilium dedisse dicitur. Hic quippe Stephanus, qui diu creditus est anno 895 ad Cameracenses infulas promotus esse, hoc honore ornatus non fuit ante annum 900, ut docent Gallix Christianæ editores (l); ex quibus quoque constat eum hac dignitate usque ad annum 933 vel 934 usum esse; intro quod proinde spatium concludenda est hæc Reliquiarum translatio. Non est quod immerer vanis conjecturis eorum, qui S. Gurdinelli corpus Duacum relatum fuisse statuunt eodem tempore, quo illuc devectum est corpus S. Maurontii. Le Moyne autem (m), rationem reddens cur hæc Reliquiarum translatio facta sit, affirmat sancti Onesimi corpus Suessionibus Duacum translatum esse propter minitantium Normannorum metum. Verum cum quælibet res duplici de causa fieri possit, non pugnat hæc sententia cum Proprio Duacensi, in quo SS. Gurdinelli et Onesimi corpora dicuntur associata fuisse corpori S. Amati honoris causa: novimus præterea ex Chronico Besuensi, anno 901 (n) ob Normannorum formidinem quasdam Sanctorum Reliquias Suessionibus aliorum delata esse. Quod autem ad S. Gurdinellum aut Gurdanium pertinet, alia transvehendi corporis causa aderat, justitia nempe, qua hoc sacrum pignus penes Duacenses, non autem penes Suessionenses esse debebat. Atque hæc ex antedictis satis manifesta sunt, et confirmari queunt testimonio Nithardi, Caroli Magni nepotis, qui libro III Historiæ num. 2 (o) recensens Sanctorum corpora, quæ anno 841 Carolus Calvus in novam basilicam Suessionensem transtulit, inter hæc non numerat S. Gurdinelli aut Gurdanii, quoniam tum nondum Suessiones delatum fuerat. Quocirca culpandus est Molanus, dum scribit hæc pia pignora a Suessionibus donata, non restituta fuisse.

18 Porro cum tempore Stephani, Cameracensis episcopi, S. Gurdanii exuvix Duacum relatæ sunt in ecclesiam S. Mariæ Virginis, deinceps S. Amati, condigno honore receptæ fuerunt, atque deinceps habitæ. Gramayus in Antiquitatibus Flandriæ, postquam pluribus docuit (p), quo pacto anno 1206, XIV kalendas Novembris sancti Amati Reliquiæ novo sepulcro conditæ fuerint, subjicit: Hoc eodem tempore similibus ex marmore mausoleis recondita corpora SS. Onesimi et Gurdinelli. Verumtamen cum hæc celebritas maxime ad S. Amatam pertineat, mitto narrationem, quam de eo ex citato Duacensi libro argenteo ad XXVIII Aprilis exhibet Proprium Duacense cum litteris Radulphi episcopi Atrebatensis; ipse satis habens annotasse, translationi illi interfuisse, præter Radulphum Atrebatensem, Gerardum Catalaunensem, et Goswinum Tornacensem episcopos. Ad S. Gurdanium quoque, seu Gurdinellum, ad sanctos Amatam, Maurontium et Onesimum referuntur sequentia, quæ ex Hierogazophylacio Belgico Rayssii (q), de ecclesia collegiata S. Amati Duacensi agentis, depromo: In frontispicio ambonis chori, quem vernacule Doxale vocamus, hujus ecclesiæ visuntur prædicti quatuor Sancti depicti, cum sequentibus versibus vetustissimis characteribus:

D quorum possessio inuenta sæculo X, simul cum SS. Amati et Onesimi corporibus, facta est.

E

Novum ejus sepulcrum et imago, nunc destructa.

F

(a) T. II, p. 305. — (b) Act. SS., t. IV Septemb. p. 121. — (c) T. IV, p. 573. — (d) Antiquit. Flandr., p. 202. — (e) Corp. Chron. Fland. edente can. De Smet, t. II, p. 12. — (f) Ibid., p. 1. — (g) Monum. hist. German., t. VI, p. 19. — (h) Rec. des Hist. de France, t. VIII, p. 285. — (i) An-

nal. Flandr., fol. 14. — (k) Col. 528. — (l) T. III, col. 14. — (m) Hist. des antiq. de Soissons, t. II, p. 210. — (n) D. Bouquet, Recueil des Hist. de France, t. IX, p. 20. — (o) Recueil des Hist. de France, t. VII, p. 24. — (p) P. 206 et seq. — (q) P. 34.

Corpora

A Corpora Sanctorum sanctissima quattuor horum
Hæc habet ecclesia pignora chara sibi
Astra tenent animas, coelesti nectare potas ;
His ut jungamur, Christe Jesu, fer opem.

Hæc vero, ut ad nos scripserunt Reverendus D. Semaille, parochus et decanus Duacensis et eruditissimus vir Dutillœul, bibliothecarius, oppidi Duaci, annis 1795 et sequenti perierint oportet, cum templum S. Amati solo æquatum est, et in forum publicum, nunc arboribus consitum, immutatum fuit. Perierunt tunc quoque S. Gurdanii, seu Gurdinelli

sacræ exuviæ, non secus ac reliquorum Sanctorum, quorum pignora ibidem asservabantur; et liber argenteus aliaque documenta, quæ ex libris impressis sæpius citavimus, sortem passa fuerunt cæterorum monumentorum ecclesiæ S. Amati, quæ inter ecclesiasticos et civiles superis, sæculi tumultus evanuerunt. Aquisinctum vero mera nunc esse rudera sæpius monuimus. Atque hic stylus nobis ponendus est, optantibus ut saltem ne intereat, qui reliquus esse possit, S. Gurdanii cultus, dum sacræ ejus Reliquiæ et duo, ubi colebatur, templa impiam stragem in perpetuum experta fuerint.

D

DE S. GAUDERICO,

B GUALDERICO SEU GALDERICO, CONFESSORE AGRICOLA

E

OCCITANO IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. De nomine, homonymis et biographis S. Gauderici; ejusdem vitæ synopsis.

ANTE
SÆCULUM, UT
VIDETUR, X.

Nomina S.
Gauderici et
homonymi.

C **S** Gaudericus, cujus præcipua latina nomina in hujus Commentarii fronte scripsimus, gallice vocatur a Claudio Chastelain in Martyrologio suo Universali Saint Galdry, a Peyroneto autem doctore theologo Tolosano, testeque, utpote Occitano, magis idoneo, in suo Sanctorum Catalogo S. Goëry, et demum S. Goëric a P. Petro Maria d'Auzers Societatis Jesu, qui, dum olim in collegio Mauriacensi degeret, lectiones Mirapicenses de S. Gauderico ad decessores nostros misit; d'Expilly vero in Dictionario suo Geographico, ubi recenset vicos Mirapicio subjacentes, Cassini in tabulis topographicis Franciæ, et auctores Dictionarii Universalis Franciæ, anno 1804 Parisiis excusi, appellant eum vernacule S. Gauderic; Catalauni vero in finibus Hispaniæ consonant in eo San-Galderique nuncupando. Ut initio Commentarii prævii de S. Balderico, Falcomontano conditore, annotavimus, confudit Weissbacher in Legenda Sanctorum secularium sacerdotum S. Baldericum cum S. Gauderico, licet non tantum patria, munera, locaque cultus diversa omnino sint, verum etiam ipsa nomina non eundem significatum habere videantur. Nam dum Baldericus, uti alibi diximus, virum audacia spectabilem indicat, Galdericus, Gualdericus, seu Gaudericus virum potentia conspicuum denotare videtur. G quippe et W facile in nominibus Francis inter se commutantur, ut habemus in vocabulis Willelmus et Guillelmus, Walbertus et Gualbertus, Walterus et Gualterus seu Galterus, etc. Porro wald in nominibus potentiam significat (a), et ric divitem; adeo ut Galdericus, Gualdericus seu Waldericus idem sit ac qui potentia abundat, seu conspicuus est. Vix est

quod moneam a S. Gauderico nostro distinguendum esse sanctum Gaugericum, episcopum Cameracensem, quem Baronius in Annalibus (b) Gaudericum appellat, et de quo dixere Majores nostri ad diem xi Augusti; S. Godericum seu Goericum, episcopum Metensem, die XIX Septembris cultum; S. Godricum, eremitam Anglum, cujus venerationi dies XXI Maii assignatur; et S. Gericum, Guericum vel Goericum Senonensem archiepiscopum, cujus natalis die XXVII Augusti agitur. Hæc de nomine deque homonymis.

2 Jam vero si ad biographos stylum convertimus, quini numero hi nobis obviarent. Nam primo loco inter biographica scripta recenseri posse æstimo lectiones quæ in Officio ecclesiastico de S. Gauderico olim in meridionali Galliæ tractu usitabantur. Secundo autem loco venit Vincentius Domeneç, qui Sancti nostri Vitam Historiæ generali Sanctorum Catalauniæ (c) inseruit; cujus Historiæ conscribendæ gratia quater Catalauniam peragrasse dicitur in bibliotheca scriptorum Ordinis Prædicatorum (d), idque instituisse iter, ut quæcumque posset recondita instrumenta scrutaretur. Obiit autem Gerundæ anno 1606 in odore sanctitatis. Quæ vero scripsit de S. Gauderico, hæc desumpta sunt, ut ipse catalaunice seu hispanice loquitur (e), ex Breviario diocesis Elnensis (Perpinianensis) et ex vetusto codice Ms., qui in monasterio Canigonensi asservatur; de quo codice paulo inferius redidit sermo. Tertius biographus nobis est Reginaldus Poc, qui anno 1627 opusculum edidit de duobus Sanctis agricolis, Gauderico et Isidoro sub titulo: Compendio de la vida, muerte, y milagros de los dos gloriosos labradores San Galderique de Canigon, y San Isidoro de

Quinque no-
bis cognitos
F

(a) Wiarda, Deutsche Vornamen, etc., p. 42. — (b) T. XI, ad an. 615, § XII. — (c) P. 199 et seqq. (d) T. II, p. 360.

— (e) P. 199.